

50ct.

Vierde jaargang nr. 22 - 25 april 1970

VIETNAM BULLETIN

RECHTSE STAATSGREEP IN CAMBODJA

Bij pogrom in Cambodja gedode Vietnamese burgers drijven de Mekong Rivier af.

Verschijnt om de 14 dagen

Redactie: Jan Boonstra Benno Groeneveld
M. van Dulleman Tineke Nijenhuis
W. de Graaff Queenie Stevens

Redactie/administratieadres: Vietnam Bulletin, p/a ASVA
Weesperstraat 51, Amsterdam
Gironummer 1 28 11 98, tnv Vietnam Bulletin, Abonnement
f 5,- per half jaar, met stilzwijgende verlenging. Buitenland
f 7,- per half jaar. Losse nummers f 0,50 (België 7 fr.)

de coup in phnom penh

DE AFZETTING VAN PRINS SIHANOUK WAS LANG VAN TE VOREN VOORBEREID

door Daniël Roy*

Le Monde Diplomatique, 12 april 1970.

* De schrijver heeft vijftien jaar in Zuidoost Azië gewoond, en is pers-attaché van prins Norodom Sihanouk geweest.

Op maandag 2 en dinsdag 3 maart 1970 werd er in Phnom-Penh een plechtige 'stemvergadering' gehouden: onder leiding van prins Sisowath Sirik Matak, tijdelijk voorzitter van de raad, spraken alle leden van de Nationale Vergadering, van de Hoge Raad en van de regering van het koninkrijk een bede uit voor een spoedige beterschap van het Staatshoofd, prins Norodom Sihanouk. En Cheng Heng, de voorzitter van de Nationale Vergadering, die volgens de grondwet de functie van waarnemend Staatshoofd vervulde, benadrukte in een plechtige verklaring 'de bereidheid van allen om de eenheid te bevorderen van alle Khmers rond de persoon van het Staatshoofd, prins Norodom Sihanouk'.

Het Staatshoofd, Norodom Sihanouk, en de voorzitter van de raad, generaal Lon Nol, waren daarbij niet aanwezig: beiden ondergingen onafhankelijk van elkaar een medische behandeling in Frankrijk.

Op 18 maart zetten dezelfde leden van de Nationale Vergadering en dezelfde raadsleden van het koninkrijk eenstemmig Norodom Sihanouk af en vervingen hem door Cheng Heng, gewezen directeur van de centrale gevangenis.

Op niet mis te verstane wijze ging de werkelijke macht over in de handen van generaal Lon Nol, die terug was in Cambodja.

In 15 dagen was alles veranderd, en Sihanouk, die twintig jaar het symbool van Cambodja was geweest, zag zich, terwijl hij op officieel bezoek in Moskou was, beroofd van al zijn macht en niet lang daarna uitgemaakt voor verrader. Hoe had het zo snel kunnen komen tot een dermate onverwachte ontwikkeling, dat al die waarnemers verbijsterd waren die wisten hoe populair de erfgenaam van de koningen van Ankor was bij het kleine volk van de Khmers?

Wat de feitelijke gebeurtenissen betreft kan opgemerkt worden, dat op woensdag 4 maart, precies een dag na de traditionele stemvergadering, prins Sisowath Sirik Matak overging tot een herindeling van het kabinet die onopgemerkt voorbijging. Generaal Lon Nol, die nog steeds afwezig was, en die al voorzitter van de raad en minister van defensie was, kreeg de portefeuille van voorlichting erbij, d.w.z. de regeringscontrole over pers, radio en televisie. Minister van justitie en van buitenlandse zaken Yem Sambaur werd tweede vice-voorzitter van de raad, en staatssecretaris Prom Thos werd benoemd tot minister van handel en industrie. Bij zijn terugkeer trof generaal Lon Nol dus een nieuwe situatie aan,

waarbij er geen zekerheid over bestaat of hij daar bewust op had aangestuurd. Hij had immers verschillende malen geen gehoor willen geven aan het gezang van de Siranen, tenzij zijn aanhangers hem daartoe min of meer hadden geprest. In ieder geval staat het vast dat generaal Lon Nol zich ontpopte als de 'sterke man' van Cambodja en dat prins Sisowath Sirik Matak, die de organisator van het complot schijnt te zijn, een mogelijke kandidaat is voor de troon, die onbezet is sedert de dood van koning Suramarith.

De huidige Vergadering werd gekozen op 14 september 1966 en die verkiezingen waren fundamenteel anders dan de vroegere raadplegingen. In het verleden waren de gebruiken eenvoudig; prins Sihanouk wees in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Sangkum Reastr Niyum, de socialistische Volksgemeenschap, een kandidaat aan in iedere kieskring. Alleen deze kandidaat kon zich tijdens zijn campagne beroepen op de Sangkum en hij was in feite de officiële kandidaat daarvan. Zodoende hield Sihanouk, door middel van de benoemingen die hij deed, rekening met de verschillende stromingen van die uitgebreide groepering, die nooit een partij heeft willen zijn: hij verdeelde dus de kandidaten zodanig dat de stromingen van links, centrum en rechts in de Vergadering vertegenwoordigd waren ten naast bij evenredig aan hun invloed in het land. Deze gang van zaken kan een Westering in verbazing brengen, maar was te verklaren in Cambodja, dat een land is zonder democratische tradities, en waar een parlementair experiment op zijn Frans was uitgeleden op een onmiskenbaar fiasco, dat het koninkrijk aan de rand van de anarchie en het verval bracht. Overigens was het iedereen toegestaan om kandidaat te zijn, en de Cambodjaanse communistische partij beproefde haar kansen en verwierf 1 1/2 pct. van de stemmen, zonder ooit een zetel te kunnen bemachtigen. Dit systeem had op zijn minst de verdienste dat het duidelijk was en de kiezer wist waar hij aan toe was: je had de kandidaten van Sihanouk en... de anderen, waarop je helemaal niet stemde.

In 1966 raakte de kiezer het spoor bijster, omdat Sihanouk, die ongetwijfeld wilde voorkomen beschuldigd te worden van persoonlijk ingrijpen en van elektoraal gegoochel, aan verschillende Sangkum-kandidaten toestond in ieder district een campagne te voeren. Men kreeg toen het vreemde schouwspel dat verschillende kandidaten aanspraak maakten op de stemmen van de kiezers met hetzelfde programma en hetzelfde ceremonieel. Om elkaar de loef af te steken namen deze kandidaten hun toevlucht tot de meest demagogische methoden, gebruikten voornamelijk argumenten die slechts in de verte met ideologie te maken hadden. Het was een tegen elkaar opbieden met moeilijk waar te maken beloften, een kostbare lawine van drukwerk en pamfletten, een uitdelerij van gunsten van allerlei aard: posities, eerbewijzen en geld. Tijdens deze kermis waren het - uitzonderingen daargelaten - de allerrijksten en de feodale heren die de overwinning behaalden; en de kandidaten van een rechtse groep die zijn

ware aard verloochende schoven al degenen met een linkse of centrum-linkse achtergrond opzij, met uitzondering van drie kandidaten, namelijk Hu Nim, Hu Huon en Khieu Samphann. Overigens werden deze drie personen die ontsnapt waren aan de conservatieve vloedgolf, weldra beschuldigd van alles wat maar slecht is; terecht of ten onrechte werden zij beschouwd als gevaarlijke revolutionairen, communisten en maoïsten: deze drie zouden, zo dacht men, het Trojaanse paard binnenhalen en het koninkrijk ten prooi bieden aan de maoïsten. Zij verdwenen van het toneel, en hun verdwijning werd nooit opgehelderd: de officiële verklaring is dat zij zich hebben aangesloten bij het communistisch verzet; een andere verklaring die uitlekte was dat ze zouden zijn 'uitgerangeerd' door aanhangers van generaal Lon Nol. Het doet er weinig toe; sindsdien had Cambodja een rechts parlement waarvan de leden evenwel onophoudelijk hun trouw betuigden aan de persoon van het Staatshoofd, want de tijd was nog niet gekomen om een andere taal te spreken. Dit parlement dacht er in die tijd nog niet over om Sihanouk af te zetten; het had ten doel om zijn politiek om te buigen, vooral in het economische vlak.

'RODEN' EN 'BLAUWEN'

De termen links en rechts kunnen in Cambodja niet in dezelfde betekenis begrepen worden als in Frankrijk: het gaat hier om clans die ieder hun 'klienten' hebben, in de betekenis van beschermelingen, en die elkaar de macht betwisten om er concrete voordelen uit te trekken. Niettemin, en met dit voorbehoud, kunnen we het er over eens zijn 'roden' te noemen de intellectuelen, afkomstig uit de arme klasse, de hervormingsgezinde jongeren, de nog schaarse arbeiders, het onderwijzend personeel, en enige liberale personen die er voor alles op uit zijn in Cambodja een politiek te vermijden die van het land een satelliet van de Verenigde Staten zou maken. We kunnen 'blauwen' noemen de klasse van bezitters, de zakenmensen die vijandig staan tegenover de nationalisaties en de sociale hervormingen en de voorstanders van het bondgenootschap met de Amerikanen. Deze 'blauwen' vormen een strijdlustige rechterzijde die beschikt over ruime geldmiddelen. Deze twee rivaliserende clans vormen ieder maar een onbeduidende minderheid ter linker- en ter rechterzijde van de Sangkum, want de massa van de boeren, die kleine landbezitters zijn, hielden zich bij 'de weg van het midden', aangeprezen door Sihanouk, en verklaren zich een vijand van het communisme, aangezien iedere Cambodjaanse boer eigenaar is van zijn lapje grond en van nature een vijand is van ieder kollektief systeem.

Om op de rechterzijde terug te komen, deze werd vooral leven in geblazen door wat men zou kunnen noemen 'de partij van de huizenbezitters'. Toen inderdaad de Amerikanen een grote ambassade in stand hielden in Phnom-Penh, met een groot aantal bijkomende diensten voor militaire en technisch-economische hulp, kwamen er talrijke functionarissen uit de Verenigde Staten, die gehuisvest moesten worden. De Cambodjanen vroegen hun een jaar of achttien maanden huur vooruit te betalen en met dat geld lieten ze villa's bouwen in Phnom-Penh en in de twee badplaatsen van het land voor de weekeinden. Terwijl de werklieden haastig deze villa's bouwden, stelden de eigenaars hun eigen huis ter beschikking van de Amerikaanse functionarissen en namen zelf genoegen met een verblijf van een paar weken bij hun begripvolle ouders. Op die manier werden inderhaast huizen gebouwd waarvoor maar een luttel kapitaal van de geïmproviseerde bouwers nodig was: het was genoeg om een paar relaties te hebben, een paar gespecialiseerde tussenpersonen die bekend waren bij de ambassade van de Verenigde Staten. Men zal begrijpen dat in datzelfde perspectief het

vertrek van de Amerikanen in strijd was met de belangen van bepaalde handelaars, bepaalde zakenlieden, vele boedelhouders en een deel van de onderwereld: er vormde zich dan ook een partij die vanwege tamelijk laag-bij-de-grondse motieven hoopte op de terugkeer van de dollars.

STATISTIEKEN WERDEN VERVALST OM EEN GOEDE BEURT TE MAKEN

Wel te verstaan zouden dergelijke twijfelachtige elementen niet zo effectief hebben kunnen ageren, als er om andere redenen geen geleidelijke verslechtering van de sociale toestand was ontstaan. Het moet erkend worden dat het bewind zich vaak liet voorstaan op diskutabele resultaten of juist, op successen met een keerzijde. Zo was er bijvoorbeeld het onderwijs: op papier zou men slechts kunnen juichen: 200.000 leerlingen op de lagere scholen in 1953, het jaar van de onafhankelijkheid; 1.000.000 leerlingen in 1969, op het dubbele aantal scholen. Hetzelfde resultaat blijkt voor het voortgezet onderwijs: 3000 leerlingen in 1953; 120.000 leerlingen in 1969. Het koninkrijk telde in 1953 8 lycea en colleges, het telt er nu 180.

Wat betreft het hoger onderwijs, dit leidde in 1953 slechts 350 studenten op, bij de laatste universitaire inschrijving kreeg het er meer dan 17.000. Een dergelijke sprong vooruit kan niet gedaan worden zonder bepaalde storingen: een gebrek aan gekwalificeerde leraren en onderwijzers, een verlaging van het niveau van de lesprogramma's, een te gemakkelijk uitreiken van diploma's. Het gevolg was dat duizenden jonge Cambodjanen na een opleiding van een te laag peil geen hen passend werk konden vinden, want zij hadden te veel geleerd om ook maar een moment aan terugkeer naar het platteland te denken en ze hadden te weinig geleerd om in overheidsdienst te kunnen komen, de enig mogelijke uitweg naar posten die ze ten onrechte meenden te kunnen bekleden. Deze hele en halve intellectuelen werden het slachtoffer van hun oudere lotgenoten, en vielen snel in een bestaan van parasitisme op hun familie of in de maoïstische revolutie.

Een ander succes dat te betwisten valt, was de industrialisatie, want ter linkerzijde verklaarde men dat die alles zou oplossen en dat Japan de grote staten van het Westen had kunnen evenaren zonder bodemschatten. Er werden prestaties verricht maar de resultaten ervan werden sterk overdreven in de brochures die in overvloed verspreid werden.

Laten we een goed voorbeeld nemen, de cementfabriek van Chakrey-Ting: eerst spreekt men van een productie van 50.000 ton per jaar, daarna voorspelt men een productie van 100.000 ton en tenslotte is een (Franse) 'expert' zeker van een productie van 150.000 ton. Op die manier werden de productiecijfers in te veel bedrijfstakken vervalst, en het Staatshoofd voorgeschoteld door vleierige adviseurs die er niet voor terugschrokken het werkelijke productiecijfer met twee of drie te vermenigvuldigen.

Alles leek opperbest te lopen, en in diezelfde tijd bleken heel wat particuliere en staats-ondernemingen verlies te maken.

Een textielabriek in de buitenwijken van Phnom Penh, die zijn weefsels niet kon afzetten omdat ze te duur waren in vergelijking met geïmporteerde weefsels publiceerde onverstoorbare balansen die even opzienbarend als onjuist waren. Het was bekend dat de fabriek van fineer in Dey-Eth onrendabel was en de papierfabriek van Chlong eveneens, maar men durfde het niet toe te geven. In de statistieken werd in dezelfde planning opgenomen een grote stuwdam zoals die van Kirirom en een stel vage kleidijkjes die met de schop gegraven waren in afgelegen districten. In eenzelfde rubriek wilde men samenpersen een grote olieraffinaderij, een grote

brouwerij, en ambachtelijke zagerijen, kleine werkplaatsjes voor de fabricage van pannen en loodsen voor het vlechten van visnetten. Men kan zich niet ontveinzen dat degenen die inlichtingen verschafden er eerder op uit waren om een goede beurt te maken dan om eksakte balansen op te stellen en daardoor het Staatshoofd een verkeerd beeld gaven van de economische situatie in het land, met het enige oogmerk zich te laten gelden.

Niettemin werden belangrijke werken voltooid: de spoorweg Phnom-Penh-Sihanoukville, een glasfabriek, een bandenfabriek, een suikerfabriek, een fabriek voor de montage van tractoren. In de landbouw verdubbelde de rijstproductie tussen 1955 en 1968, de mechanisatie werd met succes ingevoerd in sommige streken, de rubbercultuur ging vooruit. Over het geheel genomen kan men zeggen dat de balans grotendeels positief blijft. Maar de oppositie van rechts heeft de mislukkingen en de overdrijvingen op de spits gedreven, terwijl ze tegelijkertijd de prestige-uitgaven veroordeelde, zoals de bouw van een nationaal sportcomplex, vooral gebruikt voor massamanifestaties, de grootse ontvangst met allerlei eerbetoon van obscure politici uit verre landen, het bankroet van een groot staatshotel in Sihanoukville, juist toen de reeds gebouwde motels leeg bleven staan, het mateloze belang dat in officiële publicaties gehecht werd aan projecten van geringe nationale betekenis: de Staatsbioskoop of het zwembad van het hotel, enzovoorts. Al die aanmerkingen mogen onverminderd gemaakt worden, maar toegegeven moet worden dat geen enkel ander bewind het beter zou hebben kunnen doen.

EEN FATALE VERGISSING

Tegenover een rechtse volksvertegenwoordiging die weldra aan een extreem rechtse regering haar vertrouwen zou schenken, beschikte Sihanouk over verschillende troeven. In de eerste plaats had hij en heeft hij ongetwijfeld nog steeds, de steun van het lagere volk, in het bijzonder die van de boeren, die 90 pct van de bevolking vormen; het prestige de koning te zijn in een land, waarin de monarchie een weinig aangevallen traditie is, en ook de steun van vooruitstrevend links, dat achter zijn buitenlandse politiek stond. Maar deze steun van links heeft hij misschien verloren in september 1967, toen hij twee ministers, die beschuldigd waren van heimelijk samenspannen met China, uit de regering verwijderde. Eén van deze ministers, So Nem, die belast was met de algemene gezondheidszorg, was nog onbekend, maar de andere ontslagen minister, Chau Seng, was een zeer belangrijke persoonlijkheid. Chau Seng, die professor was, gestudeerd had aan de fakulteit der letteren in Montpellier, getrouwd was met een Française uit de omgeving van Béziers en die nu bijna veertig jaar is, had een schitterende politieke loopbaan gehad. Hij was minister van onderwijs geweest en omdat hij zich bewust was van het belang van informatie, was hij hoofdredakteur van de enige krant die toen in het Frans verscheen, *La Dépêche du Cambodge*, waarvan Sim Var de politieke hoofdredakteur was. Hij had als harde werker, die ook ambitieus was, het vertrouwen weten te winnen van Sihanouk, die hem benoemde tot zijn sekretaris-generaal. Het feit dat hij zo snel slaagde moest hem wel talrijke vijanden opleveren, temeer omdat zijn vrij-uit spreken, dat vaak als grofheid werd gekwalificeerd, hem vervreemde van de politici van de oude school. Weldra werd deze voorzichtige reformist dan ook aan de kaak gesteld als een pro-China revolutionair.

Sim Var, ex-ambassadeur van Tokio, van wie gezegd wordt dat hij relaties onderhield met geheime Japanse genootschappen, die door de CIA werden gemanipuleerd, kwam openlijk in konflikt met zijn hoofdredakteur. Na allerlei Ubu-achtige

verwikkelingen bleef Chau Seng baas van de krant die omgedoopt werd in *La Nouvelle Dépêche*, terwijl Sim Var een rechtse ploeg verzamelde die een nieuwe krant uitgaf, *Phnom-Penh-Presse*, de spreekbuis van generaal Lon Nol. De twee kranten polemiseerden op nog laag niveau en Chau Seng, die over veel informanten beschikte, verkreeg de zekerheid dat extreem rechts, moedig geworden door de staatsgreep van generaal Suharto in Indonesië, generaal Lon Nol, die nog aarzelde, had gekozen als instrument voor een gelijksoortige operatie. Chau Seng deelde zijn vermoedens mee aan Sihanouk, maar generaal Lon Nol eiste zijn heengaan uit het kabinet en kreeg genoegdoening. Maar een paar maanden later kwam hij terug in de regering als minister van economie en handel. Opnieuw werden er aanvallen op hem gedaan en hij was zo onvoorzichtig om een bericht over een Chinees-Cambodjaans vriendschapsverdrag, dat door prins Sihanouk was opgezegd vanwege de duidelijke inmenging in de binnenlandse politiek, te publiceren.

DE HANDEN VRIJ

Sihanouk, geprikkeld door de overmaat aan maoïstische propaganda en, naar het schijnt, overtuigd van de argumenten van Lon Nol, en zijn vrienden, stuurde Chau Seng weg, maar op die manier stuurde hij de man weg die hem gewaarschuwd had voor de groep van Lon Nol. Sindsdien is Chau Seng noch naar de 'rode Khmers' gegaan, noch naar Hanoi, Moskou of Peking. Hij moest het land verlaten, maar hij is uitgeweken naar Frankrijk. Met hem en zijn vrienden verdwenen de zeldzame mensen van links, die in de regering hadden gezeten en Sihanouk steunden. Sindsdien waren de vooruitstrevende Cambodjanen verstoken van parlementaire vertegenwoordiging, van nieuws (want *La Dépêche* werd verboden) en van alle legale middelen om de landspolitiek te beïnvloeden. Rechts had de handen vrij en links had geen ander middel om van zich te doen horen dan de openlijke en gewapende opstand: dit werd ongetwijfeld één van de belangrijkste oorzaken van de huidige situatie.

In 1963 begon Sihanouk met een belangrijke economische hervorming door de bank- en handelssektoren te nationaliseren. Activiteiten van vreemde banken werden verboden en de im- en exporteurs werden gedwongen om overeenkomsten te sluiten door bemiddeling van twee staatsmaatschappijen: de Sonexim en de Sonaprim. Het doel van de hervorming was om de economische sektor Cambodjaans te maken door die te onttrekken aan kosmopolitische firma's en aan de zeer actieve Chinese minderheid, die het grootste deel van de handel in zijn macht had. Een ander doel was te proberen een einde te maken aan de knoeierijen, aan de praktijk van steekpenningen, die in Cambodja woedt zoals in heel het Oosten.

De knoeierijen, waarvan het merendeel der Cambodjanen het onrechtmatige karakter niet inziet, zijn de erfenis van het Mandarijnensysteem. Vroeger ontvingen de Mandarijnen geen officiële bezoldiging en evenals de belastingophalers in het oude Frankrijk leefden zij van en verrijkten zij zich met 'giften' van de inwoners. Veel funktionarissen behouden dezelfde mentaliteit, zij kunnen moeilijk erkennen, dat zij in dienst staan van het publiek en zij vinden eerder dat zij diensten verlenen aan de bewoners en dat het niet onwettig is om voor de verleende diensten, kado's en welgevulde enveloppen te krijgen, te meer omdat zij zeer slecht worden betaald. Het is niet mogelijk door bepalingen een einde te maken aan deze praktijken, maar wel door een zeer veel tijd kostende opvoeding of door drastische methodes, die kenmerkend zijn voor totalitaire regimens. De hervormingen deden de knoeierijen niet verdwijnen, want de funktionarissen van de nieuwe organen en de agenten van de diensten die er speciaal op moe-

ten toezien, onttrekken het geld eenvoudig aan hun bestemming tot hun eigen voordeel.

Het buitenlandse en partikuliere kapitaal daarentegen verlaat het land, er wordt niet meer geïnvesteerd en de staatskassen blijken tekorten te hebben: de hervormingen waren misschien zeer goed wat betreft hun principe; maar men moet konstateren dat zij hebben geleid tot een kwijnende toestand of tenminste tot stagnatie.

De rechtse regering van generaal Lon Nol denkt er niet aan om de hervormingen doeltreffend te maken of om te zorgen voor een betere toepassing ervan. Toen hij aan de macht kwam, in augustus 1969, beloofde Lon Nol dat er geen nationalisaties meer zouden komen en verzekerde dat de staatsondernemingen zouden worden veranderd of teruggebracht in de privé-sector. Dat was de terugkeer naar het oude 'liberale' systeem, dat het land ook op de rand van de afgrond had gebracht. Prins Sihanouk die zich bewust was van het mislukken van de staats-hervormingen, stond niet vijandig tegenover een bepaalde liberalisatie, maar hij ried aan étappe-gewijs te werk te gaan en een derde weg te bewandelen tussen staats-socialisme en het oude systeem. Een nieuwe strijd in drie ronden begon. Eerst lieten op Kim Ang, minister van economie, en Prom Thos, minister van handel, op 15 november 1969 plannen aannemen die een einde maakten aan het monopolie van de staatsbedrijven Sonexim en Sonaprim wat betreft im- en export en aan de staatsmonopolies op alcohol, bepaalde industrieën en farmaceutische produkten, vooral door de activiteiten van handelsbanken, die in partikuliere of buitenlandse handen waren, toe te staan.

Sihanouk won de tweede ronde in het nationale kongres: Hij stelde 'de oplichters die met de buitenlandse banken komen binnendringen in Cambodja om de geesten te bederven, de economie te ondergraven, en te pogen de regering te veranderen' aan de kaak. Unaniem spraken de mensen van het kongres zich uit tegen de vestiging van 'vreemde banken die meer de buitenlandse banken dienden dan die van Cambodja en die belangrijke hoeveelheden deviezen overblijven naar het buitenland terwijl ze slechts onbelangrijke sommen aan de staat opleveren'.

Sihanouk zou de derde ronde verliezen, want de regering van Lon Nol ging verder en terwijl Sihanouk er niet was moesten degenen die hem trouw waren gebleven op dit punt hun ontslag indienen. Op die manier namen Ung Hong Sath, een gematigde man van het centrum, tweede vice-voorzitter van de raad, Chuon Saodi, minister van landbouw, Srey Pong, staatssekretaris van industrie, en Tep Chhieu Kheng, staatssekretaris van informatie, hun ontslag of werden zij uit hun functies ontslagen en niet meer aangesteld. Hun bevoegdheden werden gegeven aan ministers die behoorden tot de groep van Lon Nol. En Sirik Matak, die een belangrijke rol speelde in de hele zaak, verklaarde dat deze wijziging een logische gang van zaken was, hoewel Sihanouk de 'ontslag'nemers had verzocht hun functies te houden tot het einde van de zittingsduur.

Alle politici met vuile zaakjes in het land waren blij met de nieuwe economische politiek, vooral omdat ten gevolge van de hervatting van de diplomatieke relaties met de Verenigde Staten de Amerikaanse ambassade zich er weer had gevestigd en met haar mensen die dollars uitgeven en agenten van de CIA.

Door de eliminatie van legaal links en de voortdurende verharding van rechts, dat in de regering zat, vonden de Noordvietnamezen en de Vietkongs dat zij niet langer voorzichtig te werk hoefden te gaan. Sedert jaren vonden mensen van de FNL, die door de Amerikaanse-Zuidvietnamese strijdkrachten verdreven waren, een onderkomen in de Cambodjaanse provincies in het oosten, maar het ging om kleine groepen

die zich oplosten in de jungle of in het woud om zich na een korte doortocht te voegen bij de 'bevrijde zones' van Laos of Noord-Vietnam. Het Cambodjaanse leger kon nauwelijks optreden tegen deze infiltraties, bij gebrek aan voldoende mankracht en omdat de Vietkong-mensen voorzichtig door het land gingen door weinig bevolkte gedeelten, terwijl ze er voor zorgden dat ze de belangrijkste marktplaatsen en de nabijheid van posten van het Chmère-leger meden. De Amerikaans-Zuidvietnamese strijdkrachten bombardeerden enige dorpen als représaille-maatregel en de rust keerde er weer tot het volgende incident.

Maar reeds in 1967-68 hernamen Kmer-Vietminh-cellen, die voor 1954 in bepaalde provincies waren gevormd om te strijden tegen de Fransen en die ingedommeld waren na de akkoorden van Genève, plotseling hun terroristische activiteiten. Het ging er deze cellen ongetwijfeld om zich op een nieuwe strijd voor te bereiden als extreem rechts de macht zou krijgen in Phnom-Penh en om opvang-zones in te richten voor mensen uit Noord-Vietnam en mensen van het FNL, die gedwongen waren zich in westelijke richting terug te trekken. Ondertussen werden de Noordvietnamese en FNL-aanvallen steeds veelvuldiger en de communistische strijdkrachten deden alles behalve zo snel mogelijk naar het noorden door te trekken, om vaste voet te krijgen en om in de uitgestrekte gebieden van Cambodja een bestuur te vestigen dat die van de Khmer-autoriteiten verving. Dit alles bracht Sihanouk in een onhoudbare situatie, want de Cambodjanen werden hierdoor in hun nationale trots, hun wens onafhankelijk te zijn, hun zorg voor neutraliteit en hun verlangen hun grenzen door een ieder gerespekteerd te zien, gekwetst. Men kan in marxistische termen zeggen, dat de communistische strijdkrachten de 'objektieve bondgenoten' van rechts in Cambodja werden. In ieder geval maakten deze communistische vestigingen het voor generaal Lon Nol mogelijk om in september een vernietigend rapport te publiceren en om op te roepen tot strijd tegen de 'roden': 'De globale omvang van deze vreemde strijdkrachten die op ons grondgebied zijn gestationeerd bedraagt 35.000 tot 40.000 man. . . Niets wijst erop dat deze vreemde eenheden binnenkort ons grondgebied zullen verlaten'. Zij maakten het hem mogelijk het volk op te roepen tot de strijd tegen de invallers op het moment dat Sihanouk zich opmaakte om de leiders in Moskou en Peking om interventie te vragen bij Noord-Vietnam en bij de Voorlopige Revolutionaire Regering om een einde te maken aan deze vestigingen. Het staatshoofd werd gepasseerd, want alle Cambodjanen zijn, hoewel geen vreemdelingenhaters, wel Vietnamezenhaters. Dit lijkt op rassenhaat, want de Khmer, proto-Indochinees, van het 'bruine ras' van de Hindoe-beschaving, voelt zich (en is) radikaal anders dan de Vietnamees die uit het noorden is gekomen en van het 'gele ras' is en van de Chinese beschaving. Deze haat tegen Vietnam kan ook verklaard worden door historische redenen: de Annamieten hebben bij hun langzame trek van het noorden naar het vruchtbare zuiden het rijke Cochinchina, vroeger Khmer-land waarop een belangrijke Khmer-minderheid onder het gezag van Saigon leeft, veroverd. De Cambodjanen zijn altijd bevreemd geweest voor de veroveringsgeest van de Vietnamezen, boeren die de beste stukken land hebben bemachtigd, vissers die zich overal langs de wateren hebben gevestigd, handelaars die erin geslaagd zijn met de Chinezen het grootste deel van de handel in het land te delen, en Vietnameese funktionarissen, die ten tijde van het protektoraat van de Fransen overal bij hen werden geplaatst. Kortom de Cambodjanen houden niet van de Vietnamezen, of ze nu uit het noorden of het zuiden komen, of ze communist zijn of niet. Lon Nol deed dus een beroep op de minder hoogstaande instinkten van de Khmer-bevolking en hij kon geen beter demagogisch argument vinden dan Sihanouk als Vietnamezen-vriend voor

te stellen. Deze communistische vestigingen zijn dus een van de diepere oorzaken van de crisis.

DE LAATSTE VOORBEREIDINGEN

Reeds in 1958 had een invloedrijke generaal, Dap Chuon, met behulp van speciale Amerikaanse en Zuidvietnamese diensten een staatsgreep pogen te plegen: vertrokken uit Siemreap-Angkor, zijn leengoed, wilde hij met zijn troepen op Phnom-Penh afgaan om daar een pro-Amerikaanse regering te vormen. Enige dagen later vond hij, in de steek gelaten door degenen waarop hij meende te kunnen rekenen, een weinig roemrijke dood in de bocht van een bospad.

Lon Nol had de strijd tegen deze trouweloze generaal geleid. Deze herinnering drukt zwaar op het geweten van Lon Nol en verklaart zijn aarzeling de Rubicon over te steken. Na zich verzekerd te hebben van de steun van de meerderheid van de volksvergadering en na zijn greep op de regering te hebben versterkt, ging hij dan ook over tot de laatste voorbereidingen of beter gezegd, hij vertrouwde de zorg ervoor toe aan een soort triumviraat, dat samengesteld was uit drie vice-presidenten, Sirik Matak, Yem Smabaur en Op Kim Ang. Sirik Matak, de minister van binnenlandse zaken, is een prins. Een Sisowath (jongste tak) en niet een Norodom (oudste tak). Men moet niet vergeten dat in 1941, bij de dood van koning Sisowath Monivong, prins Sisowath Monireth verwachtte de troon te bestijgen. De kroonraad en admiraal Decoux besloten anders, maar prins Sirik Matak, neef van prins Monireth zag zichzelf graag in het koninklijk paleis.

Yem Sambaur, tweede vice-president, een minzaam magistraat, is een doorgewinterd politikus. Als oud-president van de raad werd hij gedurende meer dan tien jaar uit de openbare ambten verwijderd omdat hij deel had genomen aan de 'regering der partijen' die vooraf ging aan de formatie van Sang Kun. Gedwongen zich te beperken tot de bescheiden functie van konservator van de Nationale Bibliotheek, moest hij wel enige rankune voelen. Hij moest wraak nemen en hij verborg nooit dat hij maar weinig sympathie had voor prins Sihanouk en evenmin ontveinsde hij zijn pro-Amerikaanse gevoelens: het was moeilijk een beter 'kontakt' met de Amerikaanse diensten te vinden, als dat nodig was.

Op Kim Ang, derde vice-president, was goeverneur van een provincie en hij was betrokken in Kom Pong Cham bij een ingewikkelde zaak, waarbij het ging om verduistering van openbare gelden en waarbij de aanstichter, een Franse belastingontvanger door een mysterieus ongeluk om het leven kwam. Het is moeilijk de snelle carrière van deze autoritaire functionaris anders uit te leggen dan door zijn toewijding aan Lon Nol.

Deze drie mannen beschikten reeds over buitensporig grote macht en vormden in feite een beperkt kabinet dat bevoegd was op allerlei gebieden beslissingen te nemen. Sihanouk beschikte tegenover hen over twee troeven: de defensie was toe vertrouwd aan kolonel Oam Mannorine en de sociale zaken aan kolonel Sosthène Fernandez: twee mannen, die door hun verwantschap met prinses Sihanouk dicht bij Sihanouk stonden en van wie Lon Nol nog actieve noch passieve medewerking kon verwachten. Alvorens hen aan de vooravond van de staatsgreep te ontslaan probeerde men hen in diskrediet te brengen: in de volksvertegenwoordiging werden zij op 26 februari na de interpellatie van een rechtse afgevaardigde van smokkel beschuldigd. Op Kim Ang over wiens gedrag ook opheldering werd gevraagd in de volksvertegenwoordiging en die medeplichtig zou zijn, verklaarde dat hij op het punt stond een grote intrige te ontdekken en dat hij de schuldigen zou ontmaskeren. . . In ieder geval maakte in de schaduw Lon Non, de jongste broer van Lon Nol, dank zij het feit dat hij gedekt werd door de kommandant van de

marechaussee zijn eigen komplot. Wat betreft de gedeputeerden die misschien die manifestatie van eenheid die zorgvuldig voorbereid werd, in de war hadden kunnen sturen, men maakte hen bang door ook een interim-president van de volksvergadering, een sekretaris van zijn bureau en twee andere gedeputeerden, van smokkel te beschuldigen. Men had net zo goed drie of 36 anderen van het een of andere delikt kunnen beschuldigen: allen begrepen het. . . Lon Nol oefende een groot gezag uit over het leger maar hij moest rekening houden met generaal Nhek Tioulong, staf-chef van de koninklijke Cambodjaanse strijdkrachten, wiens loyaliteit bekend was. Men bemerkte gelukkig dat hij de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt en dat zijn gezondheids-toestand hem niet langer toestond zulke zware verantwoordelijkheden te dragen. Andere hoge generaals en officieren werden aan de dijk gezet of onder de meest uiteenlopende voorwendselen weggestuurd.

'DE INSPEKTIE VAN DE BROUWSELS'

Eind januari maakten prins Sirik Matak en Op Kim Ang een tocht om de 'brouwsels' te inspecteren. Zij bezochten de provincies in het noordoosten om de troepen aan te moedigen in hun strijd tegen de 'roden', zij stelden zich op de hoogte van de mentaliteit van de officieren en deelden, net zoals Sihanouk deed, zout en stukken stof uit. . . en misschien waren er nog andere giften. Maar geld was nodig en Sirik Matak herinnerde zich dat hij in Bangkok een goede vriend had gehad, een bankier, een avonturier die Songsak heette, en die erin geslaagd was op een romantische manier uit Cambodja te ontsnappen door een Franse piloot van een vliegklub om te kopen met medeneming van de kas. Deze Songsak had zich in Bangkok gevoegd bij de fascist Son Ngoc Thanh, president in de marionettenregering tijdens de Japanse bezetting, en nu in dienst van de CIA. De twee mannen zetten de groep van de Khmers-Serei (vrije Khmers) op, die samengesteld is uit Cambodjanen die toetreden zijn tot de speciale Amerikaanse strijdkrachten in Vietnam en Thailand. Veel van deze Khmers-Serei deden vervolgens of ze zich aansloten bij Sihanouk, met wapens, voertuigen, vrouwen en goederen. Deze pseudo-bondgenoten werden door toedoen van Lon Nol, ingezet bij het leger of de politie. Nog een paard van Troje, want men kan zich de aktie, die deze huurlingen (die door CIA-agenten waren bewapend en getraind) kunnen voeren, voorstellen. Alle voorzorgsmaatregelen waren dus genomen en men moest enkel tot aktie overgaan: provokaties, 'spontane' manifestaties en het afzetten van de koning.

EEN GOEDGELOVIGE DILETTANT

Het tweeledige doel van prins Sihanouk was te zorgen voor het bestaan van het land in zijn huidige grenzen en te vermijden dat het land al te nauw betrokken werd bij het Vietnamese konflikt, hoewel hij wel begrepen had, dat het er niet zonder 'kleerscheuren' af zou komen. Dankzij zijn neutraliteits- en evenwichtspolitiek had Cambodja 15 vrij rustige jaren gekend. Een niet gering resultaat, en als deze ex-oasis van rust nu een toneel van onrust is, dan ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij het handjevol eerzuchtige mensen, die voor tovenaarsleerlingen spelen. De mannen die nu aan de macht zijn in Phnom-Penh gebruiken alle propagandamiddelen, waarvan zij zich net meester hebben gemaakt, om Sihanouk, zijn familie en de mensen uit zijn omgeving zwart te maken. Wat kan men deze prins verwijten zonder onwaarschijnlijk te worden? Het is geen man die erg op geld is gesteld. Als hij buitensporige uitgaven deed, dan was dat niet uit persoonlijke trots, maar om aan het koninkrijk een beetje van zijn oude glans en Cambodjaanse luister weer te geven. Men heeft de prins ook verweten dat hij teveel publiciteit gaf aan zijn hob-

bies, dat hij iemand was die van alles deed, een dilettaant. Hij was dichter, komponist, musikus, zanger, filmer, filmproducent en akteur, maar waar haalde hij de tijd vandaan om zich ook met staatszaken te bemoeien? De kroniekschrijvers hadden misschien ongelijk al te veel belang te hechten aan deze onschuldige vermaken, maar prins Sihanouk bracht heel wat nachten door gebogen over zijn politieke stukken en kunsten en wetenschappen worden in het Verre Oosten van oudsher gekultiveerd. Men zou graag zien dat de mensen die de putsch pleegden op 18 maart even onschuldige vermaken hadden. Wat de vergelijking van mevrouw Monique Sihanouk, zijn vrouw, en mevrouw Nhu betreft, dat is een grap die van slechte smaak getuigt. Prinses Monique, een bescheiden vrouw, hield zich voornamelijk bezig met liefdadigheid, voornamelijk met het Cambodjaanse Rode Kruis. Zij begunstigde de loopbaan van enkele verwanten en vrienden en zo zij al enige kado's ontving (in feite nam zij glimlachend het erbewijs van enkele bloemen aan, als een toereikende introductie), dan is er veel hypocrisie nodig om het haar serieus te verwijten. In de omgeving van de prins zal men misschien een paar mannen vinden die zich wat sneller dan andere hebben verrijkt, maar wie kan men wijsmaken dat de groep van Lon Nol en-

cambodja de vos trapt in een nieuwe valstrik

Wilfred Burchett, korrespondent van de Guardian.

Parijs - Waarom moedigde de VS de rechtse coup aan, die vorige maand in Cambodja plaatsvond? Het antwoord heeft te maken met een andere vraag: Waarom lanceerde de CIA afgelopen september een militaire campagne in de vlakke der kruiken?

Het enig denkbare antwoord lijkt te zijn, dat Nixon ervan overtuigd is, dat hij de 'Vietnamisering' kan doen functioneren en dat hij andere mislukkingen van zijn politiek kan voorkomen door de oorlog uit te breiden naar Laos en Cambodja; dezelfde 'logika', die Johnson deed geloven, dat hij de oorlog in Zuid-Vietnam kon winnen door het noorden op de knieën te bombarderen.

Nixons uitbreiding van de oorlog naar Laos vormt een ontkenning van de lessen van Johnsons nederlaag in Noord-Vietnam. Nauwelijks zes maanden nadat de VS met zijn rechtse strijdkrachten de vlakke der kruiken binnentrok, antwoordde de Pathet Lao met een klinkende overwinning en zij maakte verder militaire winst, die zich heeft uitgebreid tot de bevrijde zones in Zuid-Laos en de noordelijke streken aan de grens met Thailand. Ook deze lessen werden niet erkend door hen, die tot de recente stappen van de VS in Cambodja opdracht gaven.

Welke instantie van de VS ook droomde over de coup in Phnom Penh, of het nu de CIA, het Witte Huis, de Amerikaanse ambassade in Saigon of welk ander lichaam dan ook was, het heeft het proces van de Cambodjaanse revolutionering ten minste een generatie vooruit geholpen. Prins Norodom Sihanouk zag dit in, toen hij in Peking verklaarde, dat het toekomstige regiem, niet zal lijken op dat, waarbij hij aan het hoofd stond, zoals ook het rechtse regiem niet meer dan tijdelijk de macht in handen zal hebben. De toekomst ligt bij het Cambodjaanse volk en het leiderschap, dat zal voortkomen uit de strijd, die nu begint. Het strekt Sihanouk tot eer, dat hij zich met deze krachten verbond en dat hij erop voorbereid is om, als wat voor

kel bestaat uit mensen die 100 pct onbaatzuchtig zijn? Het ernstigste verwijt dat men Sihanouk kan maken is dat hij een komplot, waarvoor Chau Seng en enkele anderen hem drie jaar geleden hadden gewaarschuwd, niet heeft willen onderkennen. Hoe heeft hij een beweging, die zo lang en zorgvuldig werd voorbereid, zich kunnen laten ontwikkelen? Waarom heeft hij de teugels langzamerhand in handen gegeven van Lon Nol en zijn volgelingen, terwijl de mannen die hem waren toegewijd werden belasterd, bedreigd, ontslagen, gepensioneerd of aan de dijk gezet? En vooral, waarom is hij zo lang weggebleven uit zijn land, terwijl enkel zijn aanwezigheid daar de samenzweerders aanzienlijk had belemmerd in hun plannen?

Als men niet wil denken aan een Machiavelliaans komplot, dan kan men slechts één enkel antwoord vinden voor al deze vragen: hij geloofde er niet in. Dit buitensporige vertrouwen in zichzelf en in de volksgunst verplichtten hem nu te proberen de macht terug te krijgen met behulp van bondgenoten, voor wie hij, als hij sukses heeft, net zo veel op zijn hoede zal moeten zijn als voor zijn vijanden, die voor het ogenblik overwinnaar zijn.

soort leider dan ook, voor te gaan in een strijd om 'overwinning of dood'.

Behalve dat er een impuls wordt gegeven aan de revolutionaire volksstrijd, heeft de coup die barrières weggehaald, die de volledige eenheid van de Indochinese volkeren in hun verzetsstrijdkrachten tegen het Amerikaanse imperialisme in de weg stonden. En in plaats van de gewapende verzetsstrijdkrachten in de 'sandwich' te nemen, langs de Cambodjaans-Zuidvietnamese grens, wat het militaire doel van de VS schijnt te zijn geweest, zijn het de strijdkrachten van de VS, die overal in Indochina worden 'gesandwiched'.

Toen de overeenkomst van Genève in 1954 de strijd in Indochina beëindigde, had het Cambodjaanse verzet (de Khmer Issarak, die met zijn Vietnamese bondgenoten samen had gevochten) een aantal provincies bevrijd. De Geneefse conferentie besloot echter, dat Cambodja evenals Laos neutraal zou worden, bufferstaten, die de bestaande monarchale regimens zouden behouden. Dit was een stille erkenning van het anders zijn van de sociale en politieke omstandigheden in Laos en Cambodja dan in Vietnam, waar de revolutionaire krachten veel sterker waren.

De Geneefse akkoorden erkenden meteen de soevereiniteit van de democratische republiek van Vietnam in het noorden, terwijl voor Vietnamese eenheid werd gezorgd door er over twee jaar verkiezingen te houden. In Laos werd de Pathet Lao toegestaan zijn krachten in twee provincies te hergroeperen. Voor Cambodja echter ging de vredesovereenkomst ervan uit, dat de Khmer Issarak eenvoudig de wapens neer zou leggen.

Ten dele weerspiegelde dit de speciale omstandigheden van Cambodja, waar de jonge koning Sihanouk een aanzienlijke mate van onafhankelijkheid ten opzichte van Frankrijk had geëist. In een land zonder landhonger en onderdrukking door grootgrondbezitters, zoals in Vietnam, had het Khmer Issarak-programma grote nadruk gelegd op de nationale anti-

koloniale strijd, die door Sihanouk werd voortgezet, zij het op een andere manier. Hoewel zij de gewapende strijd opgaf, bleef de politieke infra-structuur van de Khmer Issarak feitelijk intact, ondanks de schepping van Sihanouks Sangkum (socialistische volksgemeenschap)-beweging als enige politieke partij en ondanks het verdwijnen van de Pracheachon (v olkspartij), die de politieke uitdrukking van de Khmer Issarak was.

De opkomst van de Sangkum was dragelijk voor de Cambodjaanse linkerszijde, omdat Sihanouks buitenlandse politiek in wezen anti-imperialistisch was en gebaseerd op verzet tegen pogingen van de VS Vietnam te omtrekken door Cambodja in de SEATO te schuiven, en op onafhankelijkheid en neutraliteit. Wat later knoopte hij hechtere betrekkingen aan met de socialistische landen en steunde hij de Zuidvietnamese verzetsstrijdkrachten. Sihanouk hield zich staande tegen de sterke druk van de VS en andere SEATO-machten, zond militaire en economische missies weg, weigerde militaire en economische steun van de VS en verbrak tenslotte diplomatieke relaties met de VS in 1965. Om deze redenen beschouwde Washington Sihanouk als een belangrijke vijand en probeerde hem in de afgelopen 15 jaar, met welk middel dan ook, ten val te brengen.

Een der taktieken van Washington was om onder auspiciën van de CIA de 'Khmer Serai' (vrije Cambodjaan) strijdkrachten op te richten, met bases in Thailand, nadat het bevrijdingsfront hun opleidingskampen in Zuid-Vietnam in wezen had weggevaagd. In 1963 was er een geplande coup, waarbij de militaire missie van de VS, de Zuidvietnamese adviseur, (een zwager van Ngo Dinh Diem) en een hoge Cambodjaanse officier waren betrokken. Het scenario hield in dat de noordelijke provincies werden ingenomen en dat er een verbond werd gesloten met prins Boun Oem, een protégé van de VS in Zuid-Laos., om zo voor een door de VS beheerste weg te zorgen, die Thailand en Zuid-Vietnam via Laos met elkaar verbond.

In de afgelopen jaren leidden de economische moeilijkheden en de onderdrukking van boeren en enige stedelijke intellectuelen weer tot het formeren van gewapende verzetscentra, door Sihanouk aangeduid als 'Khmers rouges'. Zij waren geconcentreerd in het Cardamomegebergte in het Zuiden en in enige vroegere verzetsgebieden aan de grens met Zuid-Vietnam. De toekomst van deze beweging bleef echter somber en onzeker zolang Sihanouk op een krachtig anti-imperialistisch standpunt bleef staan. De interne strijd, die Sihanouk zou hebben verzwakt met betrekking tot rechtsen als Lon Nol en Sirik Matak kon niet gemakkelijk massale steun achter zich krijgen. Zelfs georganiseerd links kon dit niet, ten minste niet op een actieve manier. Lon Nols gewapende macht was niet in staat geweest deze verzetscentra te onderdrukken, daarvoor hadden zijn troepen te weinig trek in dit karwei.

Nu is de situatie dramatisch veranderd, nu Sihanouk zelf heeft opgeroepen tot gewapend verzet in het gehele land. Oude verzetsbases worden opnieuw actief en vroegere verzetsleiders organiseren weer. Aan de solidariteit van de volken van Laos, Cambodja en Vietnam, zoals die werd bevestigd tijdens de Phnom Penh-konferentie in 1965 van de volkeren van Indochina, zal nu concreet gestalte worden gegeven. Sihanouk riep op 23 maart in Peking het Cambodjaanse volk op, een nationale bevrijdingsstrijd te voeren en zich aan te sluiten bij andere volken van Indochina in de strijd tegen het imperialisme van de VS.

STEUN

In een drie dagen later uitgevaardigde verklaring ter ondersteuning van Sihanouk, beloofde de Voorlopige Revolutio-

naire Regering van Zuid-Vietnam plechtig, om 'de verzetsoorlog op te voeren en schouder aan schouder te staan met het Cambodjaanse broedervolk, om elkaar te helpen en te steunen, en te strijden tegen de gemeenschappelijke vijand tot de volkomen overwinning'. De Pathet Lao zal zeker een dergelijke positie innemen. De oude solidariteit van de anti-Franse verzetsoorlog wordt weer samengesmolten. Het eenheidsfront van de Indochinese volkeren zal vrijwel zeker contact krijgen met de verzetsbeweging, die in Thailand aan sterkte wint.

Veel mythen worden nu opgeblazen. In het bijzonder is het verhaal, dat de oorlog vrijwel voorbij is omdat 'met zwaar geschut uitgeruste' bevrijdingsfrontstrijders zijn teruggetrokken naar Cambodjaanse 'toevluchtsoorden', aantoonbaar onjuist. Binnen een paar dagen na de belofte van de PRG om 'de verzetsoorlog te verhefven' werden meer dan 130 Amerikaanse bases aangevallen over heel Vietnam, waaronder ook die welke het verst zijn afgelegen van het Cambodjaanse 'toevluchtsoord'.

Generaal Westmoreland heeft er altijd op gehamerd, dat als hij alleen maar binnen of achter de 'Vietkong-schuilplaatsen' in Cambodja kon komen, de oorlog in een paar weken afgelopen zou zijn. Nu heeft generaal Creighton Abrams zijn kans. Maar hij zal geen NBF-bases, schuilplaatsen of aanvoerlijnen in Cambodja aantreffen, wat niet betekent dat de oorlog niet bij gelegenheid eens op Cambodjaans grondgebied is overgeslagen. Maar Sihanouk en het Cambodjaanse volk begrepen, dat als de NBF-troepen ooit Cambodjaans grondgebied binnentrokken, dit zonder enige vijandige bedoeling tegen Cambodja was. Het doel was altijd Saigon en de VS en niet Phnom Penh of het Cambodjaans neutralisme.

SAMENWERKING

Het onmiddellijk tot stand komen van samenwerking tussen de VS, Saigon en de Cambodjaanse strijdkrachten in de grensgebieden toont de 'neutraliteit', die het rechtse regiem in Phnom Penh zich voorstelt te behouden.

Het is duidelijk dat Nixons adviseurs hem ervan overtuigden, dat het beheersen van de vlakte der kruiken of de val van Sihanouk de VS-onderhandelaars in Parijs de zo lang gehoopte machtspositie zou verschaffen. Het Pentagon kan zich vanzelfsprekend niet tevreden stellen met een nederlaag van de VS in Vietnam. De mislukkingen van Laos en Cambodja zijn het onechte resultaat van de VS-politiek der 'Vietnamisering', die gericht is op het vinden van nieuwe wegen om de oorlog voort te zetten. Vooruitzichten op een onderhandelingsakkoord door neutralisering van Zuid-Vietnam, Cambodja en Laos zijn over boord gegooid ten gunste van een spel van 'alles winnen of alles verliezen'. Dat de VS zullen verliezen is zo zeker als de opkomst van de zon.

De DRV en de PRG hebben de Laotiaanse en Cambodjaanse neutraliteit ferm gesteund. Hoewel de VS de basis voor neutralisme in Indochina heeft vernietigd, zijn het de revolutionaire bewegingen en niet de VS, die onmetelijk zullen winnen van de nieuwe situatie. Het NBF kan te kampen krijgen met enige tijdelijke taktische moeilijkheden als gevolg van de recente ontwikkelingen, maar hun positie op lange termijn is enorm versterkt, doordat de strijdkrachten van de VS en van de rechtsen verder worden verspreid, doordat het gebied, waarop gevochten wordt, is uitgebreid. Een hoge ambtenaar van de PRG reageerde op de Cambodjaanse coup door te zeggen: 'Wie heeft er ooit gedacht dat het Nixon zou zijn, die Che's oproep voor twee, drie of meer Vietnams zou toepassen?'

In 1964 uitte Ho Chi Minh zich in dezelfde geest, nadat ik hem gevraagd had of hij dacht, dat de VS Noord-Vietnam

zou aanvallen. Hij zei, dat er met die mogelijkheid moest worden gerekend. 'Het doet mij denken aan een vos, die met een poot in een valstruk zit en die begint rond te springen en floep, hij trapt in een andere strik'. Nu is Nixon als een vos, die met al zijn vier poten in strikken zit en met een flinke kans dat zijn staart ook nog in een paar klemmen raakt - in Thailand.

BOODSCHAP AAN MIJN LAND-GENOTEN

Hieronder volgt de tekst van een 'boodschap aan mijn landgenoten' uit Peking van het Cambodjaanse staatshoofd Norodom Sihanouk, die vorige maand bij een rechtse staatsgreep werd afgezet.

Guardian, 11 april 1970

De handvol reaktionaire, burgerlijke elementen en prins, die dankzij de Sangkum Reastr Niyum en zijn president in staat waren tot de hoogste posities op te klimmen en zich dientengevolge allerlei voorrechten hebben kunnen toe eigen, hebben niet alleen hun 'dankbaarheid' getoond door mij wederrechtelijk 'af te zetten', maar hebben bovendien mijn naam door het slijk gehaald en mij op monsterachtige wijze belasterd en vals beschuldigd, o.a. dat ik mijn land zou hebben verraden 'ten gunste van vreemde belangen'.

Toch ben ik over deze lasterlijke beschuldigingen niet zo bedroefd als over het huidige, tragische lot van ons land, dat zinloos wordt geteisterd door de groep verraders en renegaten, die het volk een onbepaalde diktatuur hebben opgelegd (nadat ze de Grondwet van het Koninkrijk hadden geschonden en overboord gezet) en die ons land regelrecht naar anarchie en een door het Amerikaanse imperialisme geprovoceerde oorlog leiden.

Ons Khmer-land was in de wereld bekend geworden als een oase van vrede en stabiliteit, gedurende lange jaren, tot aan de vooravond van de crisis die door de mannen van de staatsgreep van maart 1970 is veroorzaakt.

Op het ogenblik zijn de vrijheid, de democratie, de betrekkelijke welvaart, de eenheid en de nationale verbondenheid die ons volk nog niet zo lang geleden genoot, vernietigd en tot nul gereduceerd.

Onze soldaten hebben het bevel gekregen af te zien van het verdedigen van de grenzen en het grondgebied van ons land; om zich tegen hun eigen landgenoten te keren en allen die zelfs de geringste vorm van oppositie met woorden tegen de nieuwe, fascistische machthebbers in dienst van het Amerikaanse imperialisme te uiten, genadeloos te onderdrukken. Dit is niet een loze beschuldiging van mijn kant, maar een evident feit dat door alle helder denkende waarnemers in de wereld wordt gekonstateerd.

De klik van Lon Nol, Sisowath Sirik Matak en Cheng Heng heeft verklaard dat ik een 'verrader' was en dat ik mijn land had 'verkocht' aan het buitenland, omdat ik wilde voorkomen dat onze natie aan de ene kant zijn goede naam van wijsheid en rijpheid zou verliezen en aan de andere kant het grote gevaar zou lopen roekeloos en vijandig het socialistische Vietnam te provoceren, dat de Verenigde Staten, de rijkste en grootste militaire macht ter wereld, niet op de knieën had kunnen brengen.

Door de 'good will' van mijn vijanden zijn mijn toegewijheid en trouw aan de natie een misdaad van hoogverraad geworden.

Deze 'veroordeeling' brengt mij echter niet erg in de war, omdat zij zelf rasechte regenaten zijn met een onverzadigbare begeerte naar macht, rijkdom en roem, omdat zij lafaards zijn die Sihanouk alleen in zijn afwezigheid durven aan te vallen en hem een dolksteek in de rug te geven.

Derhalve zal deze verachtelijke klik mij niet kunnen beïnvloeden of afbrengen van mijn onwankelbaar besluit, de hoogste en duurzame belangen van mijn land en zijn vrijheid te verdedigen.

De miljoenen Khmers thuis en de duizenden in het buitenland zullen stellig zeer binnenkort het vaandel van de revolutie heffen tegen de reaktionaire klik van Lon Nol, Sirik Matak en Cheng Heng en diens meesters, de Amerikaanse imperialisten. De vaderlandslievende Khmers zullen deze verradersklik omverwerpen en hun handlangers en Amerikaanse meesters uit het land jagen. Na deze overwinning zullen onze patriotten een nieuwe kampuchea opbouwen waarvan de macht voor altijd in de handen van de progressieve, nijvere en zuivere werkende mensen zal blijven, die er voor zullen zorgen dat ons land een lichtende toekomst zal hebben met sociale gerechtigheid, gelijkheid en broederschap voor alle Khmers.

Het verraad, de lafheid, de laster en de verachtelijke aanval van de reaktionairen hebben mij de ogen geopend en hebben mij pijnlijk bewust gemaakt van mijn onvergeeflijke naïviteit en mijn verkeerde beoordeling, die mij deden geloven dat een vrij, democratisch, vredelievend, welvarend en gelukkig land kon worden opgebouwd met de hulp van zulke beruchte figuren, korrupte burgerlijke elementen en prins en fascistische reaktionairen als die welke de huidige 'regering' en 'parlement' van Phnom Penh vormen.

De 'zware slag' die zij mij hebben toegebracht en nog steeds toebrengen dient als een pijnlijke maar zeer nuttige les voor mij, die ik mijn hele leven niet zal vergeten.

Gezien in het licht van deze verkeerde beoordeling zou ik mijn functie als Staatshoofd dienen neer te leggen na de zekere overwinning van ons volk op zijn vijanden, reaktionaire onderdrukkers en hun meesters, de Amerikaanse imperialisten. Bij diezelfde gelegenheid zal ik onze vooruitstrevende jeugd en werkende massa de mogelijkheid geven de verantwoordelijkheid voor de nationale opbouw en verdediging samen met het gehele volk volledig te aanvaarden.

On der de huidige omstandigheden is mijn taak nog niet voltooid, omdat ik nooit de verraderlijke reaktionairen kan toestaan ongestraft met de steun van de macht van Amerikaanse

dollars en op de punt van de bajonet de idealen, wetten en grondprincipes van onze staat met voeten te treden.

In deze geest verklaar ik plechtig het volgende:

- 1) In mijn hoedanigheid van wettig staatshoofd van Cambodja, een positie die mij eenstemming door het volk der Khmer is gegeven, ontbind ik onherroepelijk de regering-Lon Nol en de twee kamers van het parlement, die hun grondwettelijke eed en de Grondwet van het Koninkrijk hebben verraden.
 - 2) Ik doe een beroep op al mijn landgenoten en alle buitenlanders die in Cambodja verblijf houden om de dekreten, wetten, opdrachten, boodschappen, rondschrjvens, oordelen en alle mogelijke soorten beslissingen die de klik van Lon Nol, Sirik Matak en Cheng Heng hebben geproduceerd of nog zullen produceren, niet te erkennen of op te volgen.
 - 3) Er zal een nieuwe regering van Nationale Eenheid worden gevormd. Ook zal een voorlopige Consultatieve Assemblee worden gevormd (om de regering te assisteren), waarvan de leden bevoegde vertegenwoordigers van alle geledingen van de Khmer-maatschappij zullen zijn (monniken, boeren, arbeiders, kooplieden, industriëlen, soldaten, politiemannen, jongeren, intellectuelen, ambtenaren, vrouwen, . . .).
 - 4) Er zal een Nationaal Bevrijdingsleger worden gevormd.
- Alle Khmers in binnen- en buitenland (geestelijken en leken,

militairen en burgers, mannen en vrouwen) die de idealen van onafhankelijkheid, democratie, neutraliteit, vooruitgang, socialisme, Boeddhisme en nationalisme nastreven en die opkomen voor de territoriale onschendbaarheid van ons land binnen de bestaande grenzen en tegen het imperialisme en neo-kolonialisme, zullen zich verenigen en een eenheidsfront vormen onder de officiële naam 'Nationaal Eenheidsfront van Kampuchea (NEFK). De voornaamste taken van dit Nationale Eenheidsfront bestaan uit:

1. Ons land te bevrijden van de diktatuur en onderdrukking door de reaktionaire en pro-imperialistische klik van Lon Nol, Sirik Matak en Cheng Heng.
2. Te strijden tegen de Amerikaanse imperialisten die ons Indo-China zijn binnengedrongen, zijn volkeren onderdrukken en onrecht, oorlog, rampspoed in allerlei vormen, vijandschap, verdeeldheid, moeilijkheden, crises en ellende brengen onder onze drie volkeren: de Khmers, de Vietnamezen en de Laotianen; deze strijd zal worden gevoerd zij aan zij met de socialistisch, vooruitstrevende, anti-imperialistische landen of volken, veraf en dichtbij, met hun volledige steun.
3. Ons land te herbouwen en zo snel mogelijk te laten voortgaan op de weg naar vooruitgang na onze overwinning op deze vijanden. Deze taak van wederopbouw zal door ons allen, Khmers, in kameraadschap, solidariteit en eenheid moeten worden volbracht, juist als in de dagen van harde strijd.

Norodom Sihanouk.

VAN KRONING TOT AFZETTING

CHRONOLOGIE VAN DE GEBEURTENISSEN IN CAMBODJA

1941 Norodom Sihanouk volgt op 18-jarige leeftijd zijn grootvader, koning Sisowath Monivong, op als koning van Cambodja. 1945 12 maart: Koning Norodom Sihanouk roept de onafhankelijkheid van Cambodja uit, terwijl de Japanners het land nog bezetten. 1947 27 november: Aansluiting van Cambodja bij de Franse Unie 1948 8 november: de Nationale Vergadering, gekozen na algemene verkiezingen, houdt zijn eerste zitting. 1949 8 november: de Franse regering verleent Cambodja een beperkte onafhankelijkheid. 1952 15 juni: Norodom Sihanouk belooft zijn volk in een boodschap de totale onafhankelijkheid van Cambodja binnen drie jaar. 1953 november: Cambodja wordt volledig onafhankelijk. 1954 20 juli: ondertekening van de akkoorden van Genève over Indo-China 1955 3 maart: Koning Norodom Sihanouk doet afstand van de troon ten gunste van zijn vader, Norodom Suramarit. Hij richt de Sangkum op (de volkspartij) waarvan hij de leiding op zich neemt. september: eerste nationale kongres van de Sangkum. De beweging gaat geleidelijk aan de rol van enige partij spelen. 1960 3 april: de koning sterft. De troon blijft leeg. Koningin-moeder Kossamak regeert niet. 13 juni: Na een referendum wordt prins Sihanouk staatshoofd. 1962 juli: ondertekening van de akkoorden van Genève over Laos. 1965 mei: verbreking van de diplomatieke betrekkingen met de V.S. 1966 24 oktober: na een heftig debat spreekt de Nationale Vergadering zijn vertrouwen uit in de eerste regering Lon Nol. 26 oktober: om de kritiek van de linkervleugel van de Sangkum te ontlopen richt Sihanouk een tegenregering op waarvan hij de leiding op zich neemt. 4 november: het staatshoofd weigert het ontslag van generaal Lon Nol. 1967 april: begin van gewapende communistische aktie in de provincie Battambang. 3 mei: de regering Lon Nol biedt zijn ontslag aan. Prins Sihanouk	komt aan het hoofd van een 'speciale regering', die 'één tot drie maanden' aan moet blijven. 1968 30 januari: Norodom Sihanouk geeft het voorzitterschap van de Nationale Raad over aan Penn-Nouth. 3 mei: als gevolg van een ministeriële verandering wordt generaal Lon Nol benoemd tot derde vice-president van de Nationale Raad. 17 juli: Lon Nol wordt eerste vice-president van de Nationale Raad. 1969 11 juni: herstel van de diplomatieke betrekkingen met de V.S. 1 augustus: ontslag van Penn Nouth om gezondheidsredenen. Opvolgingskrisis. 12 augustus: generaal Lon Nol door het staatshoofd belast met de vorming van een 'regering, die de laatste kans is', wordt benoemd door de Nationale Vergadering. september: terwijl generaal Lon Nol zich naar Frankrijk heeft moeten begeven om gezondheidsredenen, verzekert Prins Sisowath Sirik Matak dat zijn voorzitterschap van de Nationale Raad maar tijdelijk is. Het hoofd van de regering zal in februari 1970 in het land terugkeren. 1970 10 januari: prins Norodom Sihanouk komt aan in Frankrijk om een korte kuur te volgen in Grasse. 16 februari: veranderingen in de regering: de president van de Nationale Raad wordt tevens minister van voorlichting. 8 maart: 'spontane' demonstraties in de provincies Svay Rieng tegen de aanwezigheid van soldaten van het FNL. 11 maart: plundering in Phnom Penh van de ambassades van het FNL en Hanoi. Prins Sihanouk veroordeelt de houding van rechts en kondigt aan dat hij snel naar Cambodja terug zal keren via Moskou en Peking. 13 maart: de prins vertrekt naar Moskou. 14-15 maart: onderhandelingen van Sihanouk met de Russische leiders, die net als Hanoi en het FNL, zijn politiek goedkeuren. 16 maart: onderhandelingen tussen Khmers, Noordvietnamezen en afgevaardigden van het FNL, na een ultimatum van de Cambodjaanse regering aan de Vietcongtroupen die het land voor zondagavond 15 maart moeten verlaten. Een mislukking. 18 maart: staatsgreep in Phnom Penh. Sihanouk wordt afgezet.